Hochman Tiborné

Anyám, Hochman Eszter, született Berhida Eszter látható a képen. A kép Munkácson készült, 1921-ben, a szüleim esküvője előtt. Anyám adta apámnak emlékbe. Ez az egyetlen kép, ami megmaradt anyámról. Amikor a bátyámmal 1945-ben hazajöttünk a koncentrációs táborból, félig lerombolva találtuk a házunkat, Munkácson. Ott találtuk meg a fényképet. Anyám 1899-ben született, Munkácson. Mielőtt férjhez ment, varrónőként dolgozott egy háznál. Róla és a családjáról a férjhezmenetelét megelőző időszakból jóformán semmit sem tudok. Azt sem tudom, hogyan ismerkedtek meg a szüleim. Az esküvőjüket szigorúan a zsidó hagyományok szerint tartották meg, akkoriban ez nem is lehetett másképp. Apámnak nem volt saját háza, ezért az esküvő után a

szüleim egy bérelt lakásba költöztek. 1944-ig éltünk abban a lakásban, amely egy földszintes épület egyik felét foglalta el. Szoba-konyhás lakás volt, meg volt egy kamrának használt kisebb helyiség. Anyám nem viselt parókát, és nem fedte be a fejét. Nagyon szép kalapjai voltak, de ez inkább a divatnak és nem a vallásnak szólt. Évente csak egyszer, Jom Kipur idején kötött fejkendőt. Gyönyörű, gesztenyebarna haja volt, és csinos frizurát viselt, emellett szerette az illatszereket és az ékszereket. Mindig divatosan öltözködött, ha a rövid szoknya volt divatban, rövid szoknyát viselt, szerette a világos ruhákat -- különösen nyáron --, és magas sarkú cipőben járt. Most, hogy így fölidézem a múltat, kezdem úgy látni, hogy otthon elég sok zsidó hagyományt követtünk, de -- hogy is mondjam -- amolyan rövidített program szerint, nem tulajdonítottunk különösebb jelentőséget ezeknek a dolgoknak. Anyám például mindig fölkészült a sábátra, sütött ünnepi kalácsot, elkészítette az ételeket. Péntek este gyertyát gyújtott, de a sábát köszöntése ezzel be is fejeződött minálunk. Apám szombatonként dolgozott, vasárnaponként pihent. Ilyenkor csak egyetlen brigád tartott ügyeletet a munkahelyén, de ha történt valamilyen rendkívüli dolog, apámat vasárnap is behívhatták dolgozni, hiszen ez az erőmű látta el árammal az egész várost. Akkoriban igen nagy becsben tartották, ha valaki állami alkalmazásban állt, apám esetében is ez volt a helyzet, éppen ezért nem kockáztathatta meg, hogy a zsidó hagyományok szerint megtartott sábát miatt esetleg elveszítse a munkahelyét. Úgyhogy sábátkor nálunk is égtek a gyertyák, volt ünnepi kalács az asztalon, de ettől eltekintve, a vacsora olyan volt, mint máskor, senki sem mondott áldást az ételre, senki sem imádkozott. Másnap pedig senki sem gondolt arra, hogy tiszteletben tartsa az ilyenkor szokásos tilalmakat, hogy ne dolgozzon semmit [lásd: szombati munkavégzés tilalma]. Mi, gyerekek legfeljebb annak örültünk, hogy nem kell leckét írnunk, de ez volt az egyetlen könnyebbség Otthon magyarul beszéltünk. Ha a szüleink azt akarták, hogy mi, gyerekek ne értsük, miről beszélgetnek, átváltottak jiddisre. Minket egyébként nem tanítottak jiddisül beszélni.